

Overmoed in Biesbosch

Deel XXIV uit de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'
 Door Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d.

Een politiemans in Arnhem wil zich in 1943 niet melden voor krijgsgevangenschap en duikt onder in de Biesbosch. Zijn goedbedoelde hulp en die van twee mededuikers aan een boer in moeilijkheden leidt tot een onbezonnen actie.

Medio augustus 1940 verbindt gedemobiliseerd sergeant Hollebrands zich als marechaussee bij het Depot Marechaussee te Apeldoorn. Hier krijgt hij een spoedopleiding van een maand en wordt daarna geplaatst bij de Verkeersbrigade te Arnhem. Na een korte detachering bij de Brigade Dieren volgt in april 1941 een plaatsing bij de Brigade Doesburg. Voor het tegengaan van smokkel over de Nederlands-Belgische grens gaat hij in juli op 'detachement' naar de Brigade Philippine, maar keert na enkele dagen alweer terug. In maart 1943 wordt de politie in Nederland door de bezetter gereorganiseerd. Hollebrands krijgt dan een aanstelling als wachmeester der Staatspolitie en wordt ingedeeld bij de 'Marechaussee (Gendarmerie)', bij de Staf van het Gewest Marechaussee Arnhem aan het Eusebiusplein te Arnhem.

Op 29 april 1943 wordt door de bezetter bekend gemaakt dat het personeel van het voormalig Nederlandse leger weer terug in krijgsgevangenschap moet, uitgezonderd o.a. de oud-militairen onder het huidige politiepersoneel. Medio juni volgt het bericht dat deze politiemensen zich echter wel voor krijgsgevangenschap moeten melden, maar op basis van een *bescheinigung* (verklaring van onmisbaarheid) vrijstel-

In Ede wordt op 20 mei 1918 Christiaan Hollebrands geboren. Chris groeit op in een gezin met vijf kinderen en volgt na zijn lagere school vier klassen ulo. Zijn vader is onderofficier bij de artillerie. Voor zijn dienstplicht meldt hij zich in maart 1938 bij het 22e Regiment Infanterie in zijn woonplaats Ede. Hij wordt opgeleid tot onderofficier en vervult als dienstplichtig sergeant-titular de functie van sergeant-verbindingen bij het parate IIe bataljon van zijn regiment. In maart 1939 tekent hij een contract voor zes jaar als sergeant-capitulat en wordt dan bevorderd tot sergeant-effectief. Dit dienstverband geeft hem na zes dienstjaren de zekerheid dat hij een baan in overheidsdienst krijgt.

Marechaussee Hollebrands

In Europa lopen de spanningen op na de Italiaanse aanval op Albanië op 7 april 1939. In Nederland vertrekken kort daarop de parate infanteriebataljons als zogenaamde grensbataljons naar de landsgrenzen. Hollebrands' bataljon, nu als 22e Grensbataljon, bevindt zich in het gebied Fort Westervoort, Zevenaar, landsgrens. Bij een Duitse inval heeft het bataljon de opdracht om de grensoverschrijdingen te melden, de vijandelijke opmars te vertragen door vernielingen uit te voeren en daarna terug te trekken achter de IJssellinie.

In de vroege ochtend van 10 mei 1940 nadert bij verrassing een Duitse pantser trein de IJssel bij Westervoort, waar de brug op tijd door de Politietroepen wordt opgeblazen. Ook het 22e Grensbataljon voert zijn taak uit en trekt daarna terug in de hoop de overgangsplaatsen over de IJssel te bereiken, maar stuit tussen Duiven en Westervoort op vijandelijke troepen. Met vele anderen wordt Hollebrands daar op deze eerste oorlogsdag krijgsgevangen gemaakt. Via een tentenkamp in Bocholt vlak over de grens komt hij uiteindelijk terecht in krijgsgevangenkamp Stammlager II D te Stargard bij Stettin. Na de Nederlandse capitulatie keert hij op 9 juni terug en gaat een maand later met groot verlof.

ling zullen krijgen. De landelijke pers van 12 juli meldt dat de manschappen van het 22e Regiment Infanterie zich op 20 juli dienen te melden in het *Wehrmachtlager* te Amersfoort. Ondanks zijn vrijstelling heeft Chris hier kennelijk geen vertrouwen in, duikt op 15 juli onder en neemt zijn uniform en wapen mee. Als gevolg hiervan wordt hij per 16 juli disciplinair ontslagen en daarnaast ook voor opsporing gesignaleerd.

Een oudere broer van Chris woont in Sliedrecht en is daar illegaal bezig met het onderbrengen van joden. Broer Joop, landmeter van beroep, kent de Biesbosch als zijn broekzak en brengt Chris onder op een van zijn woonarken in de Biesbosch. Een wirwar van kreken, grienden, rietvelden en bossen maakt de Biesbosch een belangrijke schuilplaats voor onderduikers. Veel van de onderduikers werken op de boerderijen daar. Ook is dit gebied een veilige haven voor illegale werkers. De Duitsers en hun handlangers daarentegen zijn bang het gebied te betreden en hun acties hebben daar maar weinig effect.

Hollebrands is niet de enige politieman die is ondergedoken, velen zijn hem om allerlei redenen voorgegaan. Om het politiepersoneel in het gareel te houden bepaalt de *Höhere SS-und Polizeiführer* Rauter dat voortaan de familieleden van ondergedoken politiemannen zullen worden gegijzeld. Vader en moeder Hollebrands, respectievelijk 66 en 61 jaar oud, worden dan op 3 augustus opgepakt en via het Huis van Bewaring in Arnhem een week later naar kamp Vught gebracht: de vrouwen in het *Frauenlager* en de mannen in het *Geisellager*. Om zijn broer niet in een moeilijk dilemma te brengen vertelt Joop niets aan Chris hierover. Op 16 december bezoekt Rauter kamp Vught en zegt de ongeveer honderdvijftig gegijzelde familieleden toe dat ze voor Kerstmis weer naar huis mogen. Moeder Hollebrands mag op 18 december weg en vader Hollebrands een week later, maar drie maanden later overlijdt vader Hollebrands aan een hartverlamming.

De illegaliteit in de Biesbosch heeft een nijpend tekort aan wapens. Ze besluiten in september 1944 na 'Dolle Dinsdag' om kleine groepen Duitsers, die vanuit Brabant via de Biesbosch terugtrekken, te overvallen en gevangen te nemen. Ze zullen worden ondergebracht op in de Biesbosch verborgen boten welke als gevangenenkamp dienst zullen doen. Voor de bewaking van de gevangenen zorgen enkele vrijwilligers onder de onderduikers waaronder ook Chris Hollebrands. In korte tijd zijn al tientallen Duitsers gevangen genomen, zonder ook maar één slachtoffer aan de vaderlandse kant.

Op vrijdag 22 september wordt de dagelijkse gang van zaken verstoord: twee Duitse SS'ers staan bij een boer in Happen-Hennip in de Biesbosch op de stoep en willen zijn auto vorderen. Gelukkig mankeert er iets aan de auto, maar daarmee laten ze zich niet afpoeieren, ze komen de volgende dag terug. Na het vertrek van de heren gaat de boer in grote wanhoop naar de wacht van de gevangenisboot die bij hem in de buurt ligt, om hulp te vragen. Daar deze boer hen dagelijks van melk voorziet, zijn Chris en twee andere bewakers meteen hiertoe bereid.

Geheel op eigen verantwoording, dus zonder de leiding van de illegale Biesboschgroep te informeren, besluiten de drie om de volgende dag die Duitsers zelf te overvallen. Ervaring hiermee hebben ze helemaal niet maar kennelijk maken de eerder behaalde successen van de bedreven Biesboschgroep de drie wat overmoedig. Hoe de overval op die zaterdag is verlopen, is niet bekend geworden, maar wel dat er wordt geschoten en het dienstpistool van Chris weigert. Hij valt dood neer, de andere twee kunnen nog ontkomen. De Duitsers slaan meteen groot alarm en alle toegangen tot de Biesbosch worden afgesloten. Bij

Bijzetting op 26 april 2012 in het Mausoleum te Ede

het onderzoek wordt op het lijk van Chris een oranje armband van de Binnenlandse Strijdkrachten gevonden met de opdruk 'District Rotterdam'. Dit zet ze gelukkig op het verkeerde spoor: ze concluderen dat de aanvallers niet uit deze streek komen. Er volgt geen razzia, de onschuldige bewoners van het gebied laten ze met rust, de schepen worden niet gevonden, en 'slechts' drie boerderijen in de buurt worden als vergelding met handgranaten vernield.

Christiaan Hollebrands is eerst lokaal begraven. Zijn broer Joop schrijft: 'Op 21 september 1945 heb ik hem laten opgraven en is zijn stoffelijk overschot begraven te Ede in het zelfde graf als vader'. Van het overlijden van Chris is pas op 22 februari 1946 in Arnhem aangifte gedaan. Bijzonder is dat bij het opmaken van de overlijdensakte abusievelijk de datum van de herbegraving, dus 21 september 1945 in plaats van 23 september 1944 als overlijdensdatum wordt genoteerd.

In Ede wordt in 1945 op de Paasberg met behulp van de Canadese bevrijders een uniek verzetsmonument gebouwd, het Mausoleum. Op de muur staan vierenveertig namen van omgekomen verzetsmensen waaronder die van Chris Hollebrands. De meesten zijn er ook daadwerkelijk bijgezet, de laatste in augustus 1946. Op initiatief van de gemeente Ede zijn op 26 april 2012, achtenzestig jaar na zijn overlijden, ook de stoffelijke resten van Chris Hollebrands bijgezet in het Mausoleum met (beperkt) militair eerbetoon door de Koninklijke Marechaussee en het Korps Nationale Reserve.

De auteur verricht historisch onderzoek naar de gevallen die in de oorlog 1940-1945 behoorden tot de (Koninklijke) Marechaussee. De foto's van de bijzetting zijn van de auteur.

Wilt u reageren? Uw reactie is welkom [redacted] per e-mail aan de auteur op marchaussee4045@gmail.com.

colofon

Marechaussee Contact is een uitgave van Stichting Marechaussee Contact en verschijnt zes keer per jaar.

De realisatie is in handen van de SMC-commissie:
Redactie, voorlichting en communicatie.

Redactie

Erik Boom
Roel Bouwman
Marion Broekhuizen-Klijnhout
Hardy Damen
Jannes Douma
Willem Geense
Frans Meijer
Jack Vlaming

Redactieadres

Weeshuiswal 9
4116 BR Buren
0344-571256
redactiemc@gmail.com

Druk

Ten Brink, Meppel

Vormgeving

Content Innovators, Alphen a/d Rijn

Wijzigingen van adresgegevens

Begunstigersadministratie SMC
Johan Frisoplein 23
8071 LX Nunspeet
0341-257129
c.dboom@chello.nl

Kopij volgend uitgave

Voor informatie over het aanleveren van kopij graag contact opnemen met de redactie

Deadline

De deadline voor het inzenden van kopij voor de volgende uitgave van Marechaussee Contact is 18 november 2015

inhoud

- 3 Observaties van de voorzitter
- 4 Nestelpennen, actuele berichten over de KMar
- 6 Agenda, activiteiten van en voor oud-marechaussees
- 7 Teambuilding voor reservisten
- 8 De geschiedenis van het Wapen
- 10 Veteranenrubriek met allerlei informatie voor KMar-veteranen
- 13 Oud-dienstplichtigen, kennismaking met nieuwe redacteur!
- 16 Indië – Welke taken werden in Nederlands-Indië verricht?
- 18 Deel XXIV van de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'
- 20 De autobiografie van Pieter-Jan Poulusse
- 22 SMC-Allerlei
- 26 Personalia
- 27 SMC-Informatie

Foto omslag:
CKMar Hans Leijtens, Gouverneur der Residentie, te paard tijdens Prinsjesdagdefilé 2015.